SET – 4

Series : SGN/C

कोड नं. **49**
Code No.

रोल नं.
Roll No. | | | | | | | |

परीक्षार्थी कोड को उत्तर-पुस्तिका के मुख-पृष्ठ पर अवश्य लिखें ।
Candidates must write the Code on the title page of the answer-book.

- कृपया जाँच कर लें कि इस प्रश्न-पत्र में मुद्रित पृष्ठ **12** हैं ।
- प्रश्न-पत्र में दाहिने हाथ की ओर दिए गए कोड नम्बर को छात्र उत्तर-पुस्तिका के मुख-पृष्ठ पर लिखें ।
- कृपया जाँच कर लें कि इस प्रश्न-पत्र में **12** प्रश्न हैं ।
- **कृपया प्रश्न का उत्तर लिखना शुरू करने से पहले, प्रश्न का क्रमांक अवश्य लिखें ।**
- इस प्रश्न-पत्र को पढ़ने के लिए 15 मिनट का समय दिया गया है । प्रश्न-पत्र का वितरण पूर्वाह्न में 10.15 बजे किया जाएगा । 10.15 बजे से 10.30 बजे तक छात्र केवल प्रश्न-पत्र को पढ़ेंगे और इस अवधि के दौरान वे उत्तर-पुस्तिका पर कोई उत्तर नहीं लिखेंगे ।
- Please check that this question paper contains **12** printed pages.
- Code number given on the right hand side of the question paper should be written on the title page of the answer-book by the candidate.
- Please check that this question paper contains **12** questions.
- **Please write down the Serial Number of the question before attempting it.**
- 15 minute time has been allotted to read this question paper. The question paper will be distributed at 10.15 a.m. From 10.15 a.m. to 10.30 a.m., the students will read the question paper only and will not write any answer on the answer-book during this period.

संस्कृतम् (ऐच्छिकम्)

SANSKRIT (Elective)

समयो : होरात्रयम् | *पूर्णाङ्काः : 100*
निर्धारित समय : 3 घंटे | *अधिकतम अंक : 100*
Time allowed : 3 hours | *Maximum Marks : 100*

collegedunia
India's largest Student Review Platform

निर्देशाः :	*संकेताभावे सर्वेषां प्रश्नानामुत्तराणि, संस्कृतेनैव लेखनीयानि ।*
निर्देश :	*जहाँ संकेत न हो, वहाँ सभी प्रश्नों के उत्तर संस्कृत में ही लिखें ।*
Instructions :	*Answer all questions in Sanskrit, unless instructions are given otherwise.*

अस्मिन् प्रश्नपत्रे चत्वारः खण्डाः सन्ति ।

इस प्रश्न-पत्र में चार खण्ड हैं ।

*There are **four** sections in this question paper.*

खण्डः क :	अपठितांश – अवबोधनम् (अपठितांश – अवबोधन)	**15 अङ्काः**
Section A :	(Unseen Reading Comprehension)	
खण्डः ख :	संस्कृतेन रचनात्मकलेखनम् (संस्कृत में रचनात्मक लेखन)	**15 अङ्काः**
Section B :	(Writing Skills in Sanskrit)	
खण्डः ग :	पठितांश – अवबोधनं संस्कृतसाहित्यस्य परिचयः च (पठितांश – अवबोधन एवं संस्कृत साहित्य परिचय)	**40 + 10 = 50 अङ्काः**
Section C :	(Reading Comprehension & Introduction to History of Sanskrit Literature)	
खण्डः घ :	छन्दोऽलङ्काराः (छन्द एवम् अलङ्कार)	**20 अङ्काः**
Section D :	(Metres and Figures of Speech)	

collegedunia.com
India's largest Student Review Platform

खण्डः क (Section A) 15 अङ्काः

अपठितांश – अवबोधनम्

अपठितांश – अवबोधन

Unseen Reading Comprehension

1. अधोलिखितम् अनुच्छेदद्वयं पठित्वा प्रदत्तान् प्रश्नान् संस्कृतेन उत्तरत ।
निम्नलिखित दोनों अनुच्छेदों को पढ़कर दिए गए प्रश्नों के उत्तर संस्कृत में दीजिए ।
Read the following **two** passages and answer the given questions in Sanskrit.

(क) प्रथमः अनुच्छेदः

यदा कुरुक्षेत्रे कौरव–पाण्डवयोर्मध्ये महाभारतं नामकं युद्धं प्रारभमाणम् आसीत्, तदा अर्जुनः सेनाद्वयं निरीक्ष्य ज्ञातवान् यत् पक्षद्वये तस्य बान्धवाः, मित्राणि गुरुजनाश्च सन्ति, ये खलु हन्तव्याः भविष्यन्ति । अनेन तस्य मनसि युद्धाद् विरतिः सञ्जाता । युद्धमपि न कर्तुम् सः उद्यतोऽभवत् । अर्जुनस्य मोहग्रस्ताम् इमां दशां वीक्ष्य श्रीकृष्णः तम् कर्तव्यमार्गम् प्रति नेतुं शाश्वतं सर्वकालोपयोगिनम् उपदेशं दत्तवान् । अयम् उपदेशः एव श्रीमद्भगवद् गीता कथ्यते । अयं हि महाभारतस्य अंशभूतः । संसारस्य प्रत्येकं भाषायाम् अस्याः अनुवादः उपलभ्यते । प्रत्येकं जनेन गीता अवश्यमेव पठनीया ।

प्रश्नाः

(अ) एकपदेनोत्तरत । ½ × 2 = 1

एक शब्द में उत्तर दीजिए ।

Answer in one word.

(i) कः सेनाद्वयं निरीक्षितवान् ?

(ii) कः युद्धाद् विरतः सञ्जातः ?

(ब) पूर्णवाक्येनोत्तरत । 2

पूर्ण वाक्य में उत्तर दीजिए ।

Answer in a complete sentence.

श्रीकृष्णः अर्जुनं कीदृशम् उपदेशं दत्तवान् ?

(स) यथानिर्देशमुत्तरत । ½ × 4 = 2

यथानिर्देश उत्तर दीजिए ।

Answer as directed.

(i) 'अस्याः अनुवादः' इत्यत्र "अस्याः" इति सर्वनामपदं कस्यै प्रयुक्तम् ?

(ii) 'सुहृदः' इत्यर्थे किं पर्यायपदम् अत्र प्रयुक्तम् ?

(iii) 'अभवत्' इति क्रियापदस्य कर्तृपदं किम् ?

(iv) 'पालनीयाः' इत्यस्य किं विलोमार्थकं पदम् अत्र प्रयुक्तम् ?

collegedunia.com India's largest Student Review Platform

(ख) द्वितीयः अनुच्छेदः

यदा प्रभृति मानवः अस्मिन् धरातले समुत्पन्नः तदैव तत्समक्षं द्वे समस्ये समागते । प्रथमा तावत् कथम् उदरपूर्तिः स्यात्, अपरा च रोगेभ्यः मुक्तिः । स्वबुभुक्षां शमयितुं सः आखेटं कुर्वन् एकस्मात् स्थानात् अन्यत् स्थानं गच्छति स्म, न हि एकस्मिन् स्थाने तस्य निवासः आसीत् । परं शनैः शनैः कृषिक्षेत्राणां निरीक्षणं विधाय तेन ज्ञातं यत् एकस्मिन् स्थाने निवासकारणात् स शस्य–फलादिकं प्राप्तुं समर्थः । तत्प्रभृति मानवसमूहेन यायावरीं वृत्तिं विहाय एकस्मिन् स्थाने निवासः समारब्धः तत्स्थानं च कालक्रमेण ग्रामरूपेण परिणतम् । प्रायः एतादृशानि स्थानानि नदीतटेषु स्थापितानि । यतः तत्र पेयजलसमस्या नासीत् क्षेत्राणां च कृते सेचनजलं प्रभूतमात्रायाम् अपि उपलब्धमासीत् । एतदेव कारणं यद् विश्वस्य प्राचीनसभ्यताः नदीतटेषु विकसिताः ।

प्रश्नाः

(अ) एकपदेनोत्तरत । **1 × 2 = 2**

एक शब्द में उत्तर दीजिए ।

Answer in one word.

(i) मानवेन केषां निरीक्षणं कृतम् ?

(ii) यायावरी वृत्तिः केन परित्यक्ता ?

(ब) पूर्णवाक्येनोत्तरत । **2**

पूर्ण वाक्य में उत्तर दीजिए ।

Answer in a complete sentence.

प्राचीनसभ्यताः नदीतटेषु कुतः विकसिताः ?

(स) यथानिर्देशमुत्तरत । **1 × 4 = 4**

यथानिर्देश उत्तर दीजिए ।

Answer as directed.

(i) 'गच्छति स्म' इति क्रियापदस्य कर्तृपदं किम् ?

(ii) 'वृत्तिम्' इत्यस्य विशेषणं किम् ?

(iii) 'जगतः' इत्यस्य स्थाने किं पर्यायपदम् अत्र प्रयुक्तम् ?

(iv) 'तस्य' इति सर्वनामपदं कस्मै प्रयुक्तम् ?

(द) अस्य अनुच्छेदस्य कृते उपयुक्तं शीर्षकं **संस्कृतेन** लिखत । **2**

इस अनुच्छेद के लिए उपयुक्त शीर्षक **संस्कृत** में लिखिए ।

Write a suitable title for this passage in **Sanskrit**.

collegedunia.com India's largest Student Review Platform

खण्डः ख (Section B) 15 अङ्काः

संस्कृतेन रचनात्मकलेखनम्

संस्कृत में रचनात्मक लेखन

Writing Skills in Sanskrit

2. मञ्जूषातः उचितसङ्केतान् गृहीत्वा अधोलिखितां कथां पूरयित्वा पुनः लिखत । **1 × 10 = 10**

मञ्जूषा से उचित संकेत लेकर निम्नलिखित कथा को पूर्णकर पुनः लिखिए ।

Complete and rewrite the following story, with the help of the words given in the box below.

कथा

पुरा दक्षिणभारते ________ (i) एकः विशालः वटवृक्षः ________ (ii) । तत्र अनेकानि नीडानि आसन्, येषु खगाः स्व–शिशुभिः ________ (iii) सुखेन कालं यापयन्ति स्म । ________ (iv) तत्र अतिवृष्टिः ________ (v) । सर्वे पशवः स्वप्राणानां रक्षायै इतस्ततः ________ (vi) । तदा शीतेन कम्पमानः कश्चन ________ (vii) तत्र आगच्छत् । तस्य तां दशां ________ (viii) खगाः वानरम् अवदन् ________ (ix) वानर ! मानवस्य इव ते अपि हस्तौ पादौ च सन्ति । त्वमपि ________ (x) निर्माणं कृत्वा सुखेन कालं यापय, कष्टस्य अनुभवं मा कुरु ।

मञ्जूषा

गृहस्य, गोदावरीतटे, वानरः, एकदा, अधावत्, भो ! संजाता, विलोक्य, आसीत्, साकम् ।

3. मञ्जूषातः पदानि चित्वा 'सत्संगतिः' इति विषयम् अधिकृत्य पञ्च वाक्यानि संस्कृतेन लिखत । **1 × 5 = 5**

मञ्जूषा से पद चुनकर 'सत्संगति' इस विषय पर पाँच वाक्य संस्कृत में लिखिए ।

Write **five** sentences in Sanskrit describing 'सत्संगतिः' with the help of the words given in the box below.

मञ्जूषा

संगतिः, द्विधा, सताम्, दुर्जनानाम्, पुष्पसंगात्, हितकारिणी, कुसंगतिः, हानिकारिका, त्याज्या, कीटः, देवानाम्, आरोहति, शिरः, सेवनीया ।

collegedunia India's largest Student Review Platform

खण्डः ग (Section C) 40 + 10 = 50 अङ्काः

पठितांश–अवबोधनं संस्कृतसाहित्यस्य परिचयः च

पठितांश–अवबोधन एवं संस्कृत साहित्य परिचय

Reading Comprehension & Introduction to History of Sanskrit Literature

4. अधोलिखितं पद्यं, गद्यांशं, नाट्यांशं च पठित्वा प्रदत्त प्रश्नान् संस्कृतेनोत्तरत ।

निम्नलिखित पद्य गद्यांश तथा नाट्यांश को पढ़कर दिए गए प्रश्नों के उत्तर संस्कृत में दीजिए ।

Read the following verse, prose and drama passages and answer the given questions in Sanskrit.

(क) पद्यम्

अप्यग्रणीर्मन्त्रकृतामृषीणां
कुशाग्रबुद्धे कुशली गुरुस्ते ।
यतस्त्वया ज्ञानमशेषमाप्तं
लोकेन चैतन्यमिवोष्णरश्मेः ।।

प्रश्ना :

(अ) एकपदेनोत्तरत । ½ × 2 = 1

एक पद में उत्तर दीजिए ।

Answer in one word.

(i) कः कुशली अस्ति ?

(ii) कीदृक् ज्ञानं त्वया अवाप्तम् ?

(ब) पूर्णवाक्येनोत्तरत । 2

पूर्ण वाक्य में उत्तर दीजिए ।

Answer in a complete sentence.

राजा कीदृशस्य गुरोर्विषये पृच्छति ?

(स) यथानिर्देशमुत्तरत । 1 × 2 = 2

यथानिर्देश उत्तर दीजिए ।

Answer as directed.

(i) 'आचार्यः' इत्यस्य स्थाने किं पर्यायपदम् अत्र प्रयुक्तम् ?

(ii) 'इन्दोः' इत्यस्य किं विपरीतपदम् अत्र प्रयुक्तम् ?

collegedunia.com India's largest Student Review Platform

(ख) गद्यांशः

'शब्दैः प्रतीयते यद् गृहे चौरः प्रविष्टोऽस्ति' इति समयम् अनुलपन्ती गृहिणी रात्रौ मामबोधयत् । अहं निजशौर्यं प्रकाश–यत् महता वीरदर्पेण लगुडमात्रमादाय अन्धकार इव चौर–निग्रहाय प्रचलितोऽभवम् । गृहिणी कर्णसमीपम् आगत्य शनैरवदत् – "अन्धकारेऽस्मिन् यासि त्वमवश्यम्, 'किन्तु' दृश्यतां स शस्त्रेण न प्रहरेत् ।"

प्रश्नाः

(अ) एकपदेनोत्तरत । $\frac{1}{2} \times 2 = 1$

एक शब्द में उत्तर दीजिए ।

Answer in one word.

(i) का शनैः अवदत् ?

(ii) गृहे कः प्रविष्टः ?

(ब) पूर्णवाक्येनोत्तरत: । **2**

पूर्ण वाक्य में उत्तर दीजिए ।

Answer in a complete sentence.

निजशौर्यं प्रकाशयत् अहं किमर्थं प्रचलितः ?

(स) यथानिर्देशमुत्तरत । $1 \times 2 = 2$

यथानिर्देश उत्तर दीजिए ।

Answer as directed.

(i) 'दिने' इत्यस्य किं विलोमपदम् अत्र प्रयुक्तम् ?

(ii) 'तमसि' इत्यर्थे किं पर्यायपदम् अत्र प्रयुक्तम् ?

(ग) नाट्यांशः

बटवः – कुमार ! कुमार ! अश्वोऽश्व इति कोऽपि भूतविशेषो जनपदेष्वनुश्रूयते, सोऽयमधुनाऽस्माभिः स्वयं प्रत्यक्षीकृतः ।

लवः – 'अश्वोऽश्व' इति नाम पशुसमाम्नाये सांग्रामिके च पठ्यते, तत् ब्रूत कीदृश ?

बटवः – अपे श्रूयताम् –

पश्चात्पुच्छं वहति विपुलं तच्च धूनो त्यजस्रम् दीर्घग्रीवः स भवति, खुरास्तस्य चत्वार एव । शष्पाण्यत्ति, प्रकिरति शकृत्पिण्डकानाम्रमात्रान् किं व्याख्यानैर्व्रजति, स पुनर्दूरमेह्येहि यामः ।।

प्रश्नाः

(अ) एकपदेनोत्तरत । $\frac{1}{2} \times 2 = 1$

एक शब्द में उत्तर दीजिए ।

Answer in one word.

(i) बटुभिः किं प्रत्यक्षीकृतः ?

(ii) कः दूरं व्रजति ?

collegedunia.com India's largest Student Review Platform

(ब) पूर्णवाक्येनोत्तरत । **2**

पूर्ण वाक्य में उत्तर दीजिए ।

Answer in a complete sentence.

बटुभिः अश्वस्य कीदृशं वर्णनं श्लोके कृतम् ?

(स) यथानिर्देशमुत्तरत । **$1 \times 2 = 2$**

यथानिर्देश उत्तर दीजिए ।

Answer as directed.

(i) 'सम्प्रति' इत्यस्य स्थाने किं पर्यायपदमत्र प्रयुक्तम् ?

(ii) 'निकटम्' इत्यस्य किं विलोमपदमत्र प्रयुक्तम् ?

5. शब्दार्थान् मेलयित्वा लिखत । **$\frac{1}{2} \times 4 = 2$**

शब्दों का अर्थों से मिलान कर लिखिए ।

Match the words with their meanings and rewrite the same.

शब्दाः	अर्थाः
(अ) रोहितानाम्	(i) मङ्गलाभिलाषी
(ब) कल्याणाभिनिवेशी	(ii) अश्वारोही
(स) प्रतीहारान्	(iii) मृगाणाम्
(द) सादी	(iv) द्वारपालान

6. रेखाङ्कितपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत । **$1 \times 4 = 4$**

रेखाङ्कित पदों के आधार पर प्रश्न निर्माण कीजिए ।

Frame questions on the basis of the underlined words.

(i) सर्वे अश्रुलहृदयैः सौ प्रस्थानिकीं ज्ञापितवन्तः ।

(ii) इह कर्माणि कुर्वन् शतं समाः जिजीविषेत् ।

(iii) चातकः शरद्घनं नार्दति ।

(iv) नाशयति च पुरुषम् अत्यासङ्गः विषयेषु ।

collegedunia
India's largest Student Review Platform

7. अधोलिखितभावार्थयोः रिक्तस्थानपूर्ति मञ्जूषापदसहायतया कुरुत : **½ × 12 = 6**

निम्नलिखित **दोनों** भावार्थों में मञ्जूषा में दिए गए शब्दों की सहायता से रिक्त स्थानों की पूर्ति कीजिए :

Fill in the blanks in the following **two** explanations with the help of the words given in the box :

(अ) असुर्या नाम ते लोका अन्धेन तमसावृताः ।

ताँस्ते प्रेत्याभिगच्छन्ति ये के चात्महनो जनाः ।।

भावार्थः

अस्मिन् ________ (i) ये प्रदेशाः ________ (ii) प्रकाशेन ________ (iii) सन्ति, तान् ________ (iv) ते जीवाः प्राप्नुवन्ति ये स्वयम् ________ (v) प्राणान् ________ (vi) ।

(ब) यद् यदाचरति श्रेष्ठस्तदेवेतरो जनः ।

स यत्प्रमाणं कुरुते लोकस्तदनुवर्तते ।

भावार्थः

श्रीकृष्णेन ________ (i) उक्तं यत् सज्जनानां ________ (ii) लोकस्य कृते प्रमाणं भवति । सज्जनाः यादृशं व्यवहारं ________ (iii) अन्ये जनाः तम् अनुसरन्ति । ________ (iv) यस्मिन्नपि विषये यं कञ्चिदपि ________ (v) कुर्वन्ति, सर्वे जनाः तं ________ (vi) स्वीकुर्वन्ति ।

मञ्जूषा

संसारे, गीतायां, सूर्यस्य, कुर्वन्ति, रहिताः, हरन्ति, निर्णयम्, सज्जनाः, आत्मनः, प्रमाणरूपेण, लोकान्, व्यवहारः ।

8. अधोलिखितयोः **श्लोकयोः** अन्वययोः रिक्तस्थानपूर्तिं कुरुत । **½ × 6 = 3**

निम्नलिखित **दोनों** श्लोकों के अन्वयों में रिक्त स्थानों की पूर्ति कीजिए ।

Fill in the blanks in the following prose-order-renderings of the **two** verses.

(अ) कुर्वन्नेवेह कर्माणि जिजीविषेच्छतं समाः ।

एवं त्वयि नान्यथेतोऽस्ति न कर्म लिप्यते नरे ।।

अन्वयः

इह ________ (i) कुर्वन् एव ________ (ii) समाः जिजीविषेत् । त्वयि इतः अन्यथा ________ (iii) अस्ति, एवं कर्म नरे न लिप्यते ।।

collegedunia.com India's largest Student Review Platform

(ब) सर्वत्र नो वार्तमवेहि राजन् ! नाथे कुतस्त्वय्यशुभं प्रजानाम् ।
सूर्ये तपत्यावरणाय दृष्टेः कल्पेत लोकस्य कथं तमिस्रा ।।

अन्वयः

राजन ! सर्वत्र नो वार्तम् अवेहि । त्वयि ________ (i) प्रजानां कुतः अशुभम् । सूर्ये तपति ________ (ii) दृष्टेः आवरणाय ________ (iii) कथं कल्पेत ?

9. यथानिर्देशमुत्तरत ।
यथानिर्देश उत्तर दीजिए ।
Answer as directed.

(अ) कर्तृपदं क्रियापदं च चिनुत । **½ × 4 = 2**
कर्ता एवं क्रियापद चुनिए ।
Select the subject and the verb.
(i) गुरुदक्षिणार्थी वरतन्तुशिष्यः कौत्सः प्रपेदे ।
(ii) आयुधश्रेणयः शिशोरपि दृप्तां वाचं न सहन्ते ।

(ब) विशेषणपदं चिनुत । **1 × 2 = 2**
विशेषणपद चुनिए ।
Select the adjective.
न बुद्धिभेदं जनयेद् अज्ञानां कर्मसङ्गिनाम् ।

(स) अधोलिखितपङ्क्त्योः रेखाङ्कितसर्वनामपदे काभ्यां प्रयुक्ते ? **1 × 2 = 2**
निम्नलिखित पंक्तियों में रेखांकित सर्वनाम पद किनके लिए प्रयुक्त हैं ?
In the following lines for whom are the underlines pronouns are used ?
(i) विक्रमार्को राजा यज्ञं करोति । तेन प्रेषितोऽहं त्वाम् आह्वातुम् ।
(ii) प्रातः प्रयाणामि मुखाय तस्मै सविस्मयाः कोषगृहे नियुक्ताः ।

(द) अधोलिखितपङ्क्तिभ्यां 'नेत्रे' तथा 'रावण' इति पदयोः समानार्थके पदे चित्वा लिखत । **1 × 2 = 2**
निम्नलिखित पंक्तियों में से 'नेत्रे' तथा 'रावण' इन पदों के समानार्थक पद चुनकर लिखिए ।
Select and write the synonyms of 'नेत्रे' and 'रावण' from the following lines.
(i) दारकोऽस्माकं लोचने शीतलयति ।
(ii) सप्तलोकैकवीरस्य दशकण्ठकुलद्विषः ।

(य) कः कं कथयति ? **½ × 4 = 2**
कौन किसे कह रहा है ?
Who is saying to whom ?
(i) निपुणं निरूप्यमाणो वत्साया मे वध्वा मुखचन्द्रेणापि संवदत्येव ।
(ii) विदितवेदितव्यस्याधीतसर्वशास्त्रस्य ते नाल्पमप्युपदेष्टव्यमस्ति ।

collegedunia.com India's largest Student Review Platform

10. (अ) अधोलिखितलेखकानां कस्या: अपि **एकस्याः** रचनायाः नाम लिखत । **1 × 5 = 5**

निम्नलिखित लेखकों की किसी भी **एक** रचना का नाम लिखिए ।

Write the name of any **one** work of each of the following poets.

भारविः, भर्तृहरिः, जगन्नाथः, कालिदासः, पं. हृषीकेश – भट्टाचार्यः ।

(ब) अधोलिखितरचनानां लेखकानां नामानि लिखत । **1 × 5 = 5**

निम्नलिखित रचनाओं के लेखकों के नाम लिखिए ।

Write the name of the authors of the following works.

शिवराजविजयः वृत्तरत्नाकरः, शिशुपालवधम्, कादम्बरी, पाषाणीकन्या ।

खण्डः घ (Section D) **10 + 10 = 20 अङ्काः**

छन्दोऽलङ्काराः

छन्द एवम् अलङ्कार

Metres and Figures of Speech

11. (अ) प्रश्नान् उत्तरत । **1 × 2 = 2**

प्रश्नों के उत्तर दीजिए ।

Answer the questions.

(i) 'मञ्जरी' अत्र 'म'-वर्णः लघुरस्ति गुरुर्वा ?

(ii) 'अस्माकम्' अत्र को गणः ?

(ब) अधोलिखितपरिभाषाः पूरयत । **1 × 4 = 4**

निम्नलिखित परिभाषाओं को पूर्ण कीजिए ।

Complete the following definitions.

(i) जतौ तु बंशस्थ ________ ।

(ii) ननमयययुतेयं ________ ।

(iii) मन्दाक्रान्ता जलधि ________ ।

(iv) रसै रुद्रैश्छिन्ना ________ ।

(स) अधोलिखितपङ्क्त्योः किं किं छन्दः ? **1 × 2 = 2**

निम्नलिखित पंक्तियों में कौन-कौन सा छन्द है ?

What is the meter in the following lines ?

(i) अस्त्युत्तरस्यां दिशि देवतात्मा हिमालयो नाम नगाधिराजः ।

(ii) पापान्निवारयति योजयते हिताय ।

(द) अधोलिखितयोः **एकस्य छन्दसः** उदाहरणं लिखत । **1 × 2 = 2**

निम्नलिखित में से किसी **एक छन्द** का उदाहरण लिखिए :

Write the example of any **one** of the following meters :

(i) अनुष्टुप् (ii) मन्दाक्रान्ता ।

collegedunia.com India's largest Student Review Platform

12. (अ) अधोलिखितयोः कस्यचिदेकस्य शब्दालङ्कारस्य सोदाहरणं लक्षणं लिखत । **3**

निम्नलिखित में से किसी **एक** शब्दालङ्कार का सोदाहरण लक्षण लिखिए ।

Write the example and definition of any **one** of the figures of speech.

(i) अनुप्रासः (ii) यमकम्

(ब) अधोलिखितस्य केवलमेकस्य अर्थालङ्कारस्य लक्षणम् उदाहरणं च लिखत । **3**

निम्नलिखित में से किसी **एक** अर्थालङ्कार का लक्षण एवं उदाहरण लिखिए ।

Define and illustrate any **one** of the figures of speech :

(i) उपमा (ii) अर्थान्तरन्यासः ।

(स) अधोलिखितपङ्क्त्योः अलङ्कारं निर्दिशत । **$1 \times 2 = 2$**

निम्नलिखित पंक्तियों में अलङ्कार का निर्देश कीजिए ।

Indicate the figure of speech in the following lines.

(i) चन्द्रापीडः स्वच्छीकृत इन स्वभवनमाजमाम ।

(ii) प्रकिरति शकृत्पिण्डकान् आम्रमात्रान् ।

(द) अधोदत्तपरिभाषाद्वयं पूरयत । **$1 \times 2 = 2$**

निम्नलिखित **दोनों** परिभाषाओं को पूर्ण कीजिए ।

Complete the following definitions of the **two** figures of speech.

(i) सिद्धरवेऽध्यवसाय ________ ।

(ii) तद्रूपकमभेदो यः ________ ।

collegedunia.com India's largest Student Review Platform

collegedunia.com India's largest Student Review Platform